

NASTAVA HRVATSKOGA JEZIKA U IZOBRAZBI UČENIKA SREDNJIH TRGOVAČKIH, EKONOMSKIH I UPRAVNIH ŠKOLA

Josip Miletić
Sveučilište u Zadru
Zadar

Sažetak: U radu se analizira nastavni program hrvatskoga jezika u srednjim trgovačkim, ekonomskim i upravnim školama te se uspoređuje s programima hrvatskoga jezika u drugim srednjim strukovnim školama. Cilj je usporedbe određenje razlika među nastavnim programima hrvatskoga jezika za trgovačke, ekonomske i upravne škole te nastavnim programima hrvatskoga jezika za ostale srednje strukovne škole.

Ključne riječi: nastavni program hrvatskoga jezika, nastava hrvatskoga jezika, srednje strukovne škole, srednje trgovačke, ekonomske i upravne škole, usporedba nastavnoga programa hrvatskoga jezika.

UVOD

Nastojat ćemo što preciznije odrediti najvažnije potrebe u govornoj i pisanoj komunikaciji ekonomista, administrativnih tajnika, upravnih referenata, komercijalista i prodavača. Posebnu ćemo pozornost usmjeriti na analizu najvažnijih obveza i radnih zadataka dotičnih struka, kao i poslovnih situacija u kojima se ti stručnjaci uobičajeno nalaze, s posebnim obzirom na komunikacijske odnose. Analizirat ćemo okvirni nastavni program hrvatskoga jezika u srednjim trgovačkim, ekonomskim i upravnim školama. Usporedit ćemo ga s programima hrvatskoga jezika u drugim srednjim strukovnim školama. Usporedbom ćemo osobito odrediti očekivanu razliku među nastavnim programima hrvatskoga jezika za trgovačke, ekonomske i upravne škole te nastavnim programima hrvatskoga jezika za ostale srednje strukovne škole. Istražit ćemo zastupljenost specifičnih potreba dotičnih zanimanja.

SPECIFIČNOSTI ZANIMANJA IZ PODRUČJA EKONOMIJE, TRGOVINE I POSLOVNE ADMINISTRACIJE

U nastojanju što preciznijeg određenja potreba u govornoj i pisanoj komunikaciji ekonomista, poslovnih tajnika, upravnih referenata, komercijalista i trgovaca, moramo utvrditi specifična obilježja navedenih zanimanja. To nam je nužno kako bismo mogli na odgovarajući način analizirati okvirni program hrvatskoga jezika koji je predviđen za te obrazovne smjerove.

Tijekom utvrđivanja specifičnosti navedenih zanimanja posegnuli smo za nekoliko vodiča kroz zanimanja¹ Ministarstva znanosti, prosvjete i športa koja se nude učenicima završnih razreda osnovne škole. Također su nam poslužili relevantni podatci o navedenim zanimanjima iz *Nastavnih planova i okvirnih programa za područje ekonomije i trgovine*². Ukratko smo saželi najvažnije obveze i radne zadatke dotičnih struka, kao i poslovne situacije u kojima se ti stručnjaci uobičajeno nalaze, s posebnim obzirom na komunikacijske odnose.

Ekonomisti se bave vrlo širokim spektrom poslova. Bilo koji od tih poslova obavljali, vode vrlo odgovorne poslovne razgovore, komunicirajući s ljudima izravno ili telefonirajući. Ako se bave knjigovodstvom, sastavljaju predračune, račune, financijska izvješća u pisanom obliku, vode poslovne knjige, blagajnički dnevnik te podnose blagajničke izvještaje.³ Kao važno obilježje dobroga knjigovođe, ističe se dobra komunikacijska sposobnost u suradnji sa suradnicima i korisnicima usluga.⁴ Među ostalim, ekonomisti mogu raditi i u bankama, bilo na šalterima ili kao bankovni službenici koji u uredima najčešće pišu ugovore za kredite, vode arhivu, izrađuju izvješća i obavljaju korespondenciju. Dio svoga vremena provode i u komunikaciji sa strankama, dajući im informacije ili zaprimajući reklamacije. Ta se komunikacija s klijentima najčešće uspostavlja telefonom, a ponekad i izravno.⁵ Šalterski službenici u bankama najveći dio svoga radnog dana provedu u službenom razgovoru s klijentom u izravnoj komunikaciji.⁶ Navedeni primjeri zorno potvrđuju kako ekonomi-

¹ *Vodič kroz zanimanja. Izaberite između 260 zanimanja*, Razbor, Zagreb, 1998.; *GDJE ZAŠTO KAKO u srednju školu i zanimanje?*, Ministarstvo prosvjete i športa Republike Hrvatske, Zagreb, 2000.; *Upis u srednju školu 2003.*, Ministarstvo prosvjete i športa Republike Hrvatske / Hrvatski zavod za zapošljavanje, Zagreb, 2003.

² "Nastavni planovi i okvirni programi za područje ekonomije i trgovine", *Glasnik Ministarstva prosvjete i športa Republike Hrvatske*, posebno izdanje, broj 5, Zagreb, kolovoz, 1996.

³ *Vodič kroz zanimanja. Izaberite između 260 zanimanja*, Razbor, Zagreb, 1998., str. 233-234.

⁴ Isto, 234.

⁵ Isto, 235.

⁶ Isto.

sti u svome svagdašnjem poslovnom komuniciranju primjenjuju administrativni funkcionalni stil hrvatskoga standardnog jezika.

Administrativni ili poslovni tajnici su ključne osobe u mnogim manjim poduzećima, bez kojih bi cjelokupni posao bio nezamisliv. Redovito vode poslovne razgovore, i to izravnom komunikacijom i telefonski. Često pišu poslovne dopise i pisma.⁷ Kao najvažnija poželjna osobina poslovnih tajnika ističe se sposobnost uspješnoga komuniciranja s ostalim suradnicima, strankama i poslovnim partnerima.⁸ Očito je da je administrativni funkcionalni stil hrvatskoga standardnog jezika izrazito obilježje jezičnoga izražavanja i toga zanimanja, kako u pisanoj tako i u govornoj komunikaciji.

Upravni se referenti nakon završenoga srednjoškolskog obrazovanja mogu zaposliti u pisarnicama i uredima te u privatnim tvrtkama. Uglavnom obavljaju administrativne poslove, komuniciraju sa strankama, šalju dopise i pripremaju rješenja. U radu komuniciraju s raznim ustanovama i tvrtkama slanjem dopisa ili telefonom.⁹ Jasno je kako administrativni funkcionalni stil hrvatskoga standardnog jezika prevladava i u svagdašnjoj službenoj komunikaciji između službenika i stranaka u uredima u kojima rade upravni referenti, kao i u spisima i dokumentima koje izdaju.

Stjecanjem zvanja komercijalisti također dobivaju široke mogućnost zapošljavanja u različitim poslovima nabave, prodaje i organizacije poslovanja i logističkih procesa u različitim tvrtkama. To uključuje sve aktivnosti komuniciranja s tržištem, sudjelovanje u pripremi i lansiranju ekonomske poruke, komuniciranje s tržištem nabave i prodaje, zaključivanje nabave i prodaje (iznimno su važne dobre govorničke vještine) te zaključivanje ugovora i pripreme dokumenata za carinjenje robe. Sve su to iznimno važni i osjetljivi poslovi u kojima nisu dopuštene jezične nekorektnosti.¹⁰ Bez obzira na tip proizvoda, glavni zadatak komercijalista jest zainteresirati veletrgovca ili preprodavača za svoj proizvod i odgovoriti na sva pitanja ili probleme klijenta, bilo usmeno ili pismeno. Savjetuju klijenta nastojeći povećati prodaju određenog proizvoda, a

⁷ "Nastavni planovi i okvirni programi za područje ekonomije i trgovine", *Glasnik Ministarstva prosvjete i športa Republike Hrvatske*, posebno izdanje, broj 5, Zagreb, kolovoz, 1996., str. 74.

⁸ *Vodič kroz zanimanja. Izaberite između 260 zanimanja*, Razbor, Zagreb, 1998., str. 230.

⁹ "Nastavni planovi i okvirni programi za područje ekonomije i trgovine", *Glasnik Ministarstva prosvjete i športa Republike Hrvatske*, posebno izdanje, broj 5, Zagreb, kolovoz, 1996., str. 104., *GDJE ZAŠTO KAKO u srednju školu i zanimanje?*, Ministarstvo prosvjete i športa Republike Hrvatske, Zagreb, 2000., str. 45.

¹⁰ "Nastavni planovi i okvirni programi za područje ekonomije i trgovine", *Glasnik Ministarstva prosvjete i športa Republike Hrvatske*, posebno izdanje, broj 5, Zagreb, kolovoz, 1996., str. 141., *Vodič kroz zanimanja. Izaberite između 260 zanimanja*, Razbor, Zagreb, 1998., str. 187.

ostaju u stalnoj svezi s njim i nakon sklopljenog ugovora želeći osigurati obnavljanje ugovora.¹¹ Opis njihovih poslova jasno pokazuje kako oni poslovno komuniciraju u službenim razgovorima, izravno ili telefonom, te kako vode službenu korespondenciju poslovnim pismima i drugim dopisima, što sve pripada području administrativnoga funkcionalnog stila hrvatskoga standardnog jezika.

Prodavači nastoje, prije svega, poput komercijalista zainteresirati kupca za proizvode koje prodaju. Razgovaraju s kupcima, pokazuju im razne proizvode i objašnjavaju njihove kvalitete u usporedbi sa sličnim proizvodima na tržištu. Vještom komunikacijom nastoje ih nagovoriti na kupnju.¹² Jasno je kako i prodavači, vodeći službeni razgovor s kupcima, upotrebljavaju administrativni funkcionalni stil hrvatskoga standardnog jezika.

Možemo zaključiti da svi stručnjaci iz područja ekonomije, trgovine i poslovne administracije u svojim svagdašnjim poslovima upotrebljavaju administrativni funkcionalni stil hrvatskoga standardnog jezika, a sposobnost se usmenoga i pismenoga izražavanja ističe kao jedna od najpoželjnijih njihovih osobina.

SVRHA NASTAVE HRVATSKOGA JEZIKA U IZOBRAZBI UČENIKA SREDNJIH TRGOVAČKIH, EKONOMSKIH I UPRAVNIH ŠKOLA

Svrha je nastave hrvatskoga jezika u izobrazbi učenika srednjih trgovačkih, ekonomskih i upravnih škola definirana, kao i općenito svrha hrvatskoga jezika u strukovnim školama u Republici Hrvatskoj, a dokumentirana je u Okvirnim nastavnim programima općeobrazovnih predmeta u srednjim školama, objavljenim u Glasniku Ministarstva prosvjete i športa Republike Hrvatske iz 1997. godine.¹³

Svrha je nastave hrvatskoga jezika u strukovnoj školi:

- „- usvijestiti potrebu stalnoga učenja hrvatskoga jezika;
- razvijati i učvršćivati brigu i ljubav za hrvatski jezik i književnost;
- steći spoznaje o hrvatskom jeziku kao sredstvu priopćavanja i jednoj od glavnih značajki hrvatske nacionalne samobitnosti (nacionalnog identiteta);

¹¹ *Vodič kroz zanimanja. Izaberite između 260 zanimanja*, Razbor, Zagreb, 1998., str. 187.

¹² Isto, str. 194-195.

¹³ "Okvirni nastavni programi općeobrazovnih predmeta u srednjim školama", *Glasnik Ministarstva prosvjete i športa Republike Hrvatske*, posebno izdanje, broj 11, Zagreb, lipanj 1997.

- steći jezično znanje, jezičnu kulturu i sposobnosti za uporabu hrvatskoga jezika u svim tekstovnim vrstama, funkcionalnim stilovima i priopćajnim sredstvima;
- steći književno znanje, književnu kulturu i sposobnosti, kako bi učenici mogli samostalno čitati književna djela, razumijevati ih, tumačiti i procjenjivati;
- steći jezičnu, književnu i medijsku kulturu kojom se pojedinac potvrđuje kao samosvojno biće, sposobno za život s drugima u snošljivosti i različitostima što ih pruža demokratsko društvo.”¹⁴

U skladu s time se svrha nastave hrvatskoga jezika može uspješno ostvariti upoznavanjem sustava hrvatskoga standardnog jezika na fonološkoj, morfološkoj, sintaktičkoj, leksičkoj, stilističkoj, pravogovornoj i pravopisnoj razini.¹⁵

RAŠČLAMBA OKVIRNOG PROGRAMA NASTAVNOGA PREDMETA HRVATSKI JEZIK U SREDNJIM TRGOVAČKIM, EKONOMSKIM I UPRAVNIM ŠKOLAMA

Postoji značajna razlika između programskih sadržaja zanimanja ekonomist, poslovni tajnik, upravni referent, komercijalist, koji su četverogodišnji nastavni programi, i zanimanja prodavač za koje obrazovni proces traje tri godine. O tim činjenicama svakako treba voditi računa, zato što je riječ i o drugačijem okvirnom programu hrvatskoga jezika. Naime, prodavački smjer, kao trogodišnji program, obrazuje se po programu hrvatskoga jezika za trogodišnje strukovne škole, dok ostala četiri četverogodišnja zanimanja iz područja ekonomije, trgovine i poslovne administracije slušaju Hrvatski jezik po programu hrvatskoga jezika za četverogodišnje strukovne škole. Ipak, postoji i među njima jedna značajna razlika. Ekonomisti i komercijalisti slušaju Hrvatski jezik po programu hrvatskoga jezika za četverogodišnje strukovne škole sa satnicom I. razred – 3 sata, II. razred – 3 sata, III. razred – 3 sata, IV. razred – 3 sata. Smjerovi poslovni tajnik i upravni referent slušaju Hrvatski jezik po programu hrvatskoga jezika za četverogodišnje strukovne škole sa satnicom I. razred – 4 sata, II. razred – 4 sata, III. razred – 3 sata, IV. razred – 3 sata. No, postoji jedno značajno odstupanje kad su u pitanju programi hrvatskoga jezika za četverogodiš-

¹⁴ Isto, str. 2.

¹⁵ Isto, str. 2.

nje strukovne škole sa satnicom 4+4+3+3 i pojedini smjerovi iz područja ekonomije, trgovine i poslovne administracije. Naime, poslovni tajnici i upravni referenti i u trećem i četvrtom razredu slušaju Hrvatski jezik četiri sata tjedno, a nastava se izvodi po programu za srednje strukovne škole 4+4+3+3. Tu se zaista radi o jednoj programskoj nelogičnosti. Nastava se izvodi po programu koji u trećem i četvrtom razredu ima predviđena samo tri sata hrvatskoga jezika, dok se u praksi ostvaruju četiri sata te se ostavlja nastavnicima sloboda, ili bolje reći obveza, da po vlastitom nahođenju proširuju program. To je nelogičnost koju svakako treba ispraviti tijekom izrade novoga nastavnoga programa hrvatskoga jezika.

Navedeni su programi postali službeni školske godine 1995./1996. Prije toga provedena je reforma prethodnog programa hrvatskoga jezika, koji je bio potpuno neprilagođen modernim europskim programima i situaciji u samostalnoj i demokratskoj hrvatskoj državi.¹⁶ Pandžić ističe:

„Te su rasprave svojevrsna završnica i sinteza (...) javnih (stručnih) osporavanja programske koncepcije, strukture i programskih sadržaja, posebice iz nastavnog programa književnosti. Istodobno nije bilo velikih prigovora programskim sadržajima iz hrvatskog jezika, ali potpuno je nedostajalo – neizostavno u suvremenim europskim programima – nastavno područje koje se obično imenuje kao jezično izražavanje.“¹⁷

Novi su programi nastavnoga predmeta pripremani u skladu s modernim metodičkim teorijama programiranja nacionalnih jezika, ali je uvažavana i domaća tradicija.¹⁸ Iako je napravljen značajan kvalitativni iskorak u odnosu na program koji je do tada postojao, najveća bi se zamjerka izradi programa mogla dati na prekratak rok same izrade. Programi su izrađivani pola godine, dok je javna rasprava trajala nepunih mjesec dana.¹⁹ Izostalo je i jednogodišnje eksperimentalno provjeravanje programa.²⁰ To je svakako moglo biti uzrokom određenih propusta. No, u odnosu na stari program predstavljaju značajno poboljšanje.

¹⁶ Usp. Vlado Pandžić, Metodološka (metodička) obilježja programa hrvatskoga jezika, književnosti i jezičnoga izražavanja za gimnazije i strukovne škole, u: *Govorno i pismeno izražavanje u srednjoj školi*, Profil, Zagreb, 2001., str. 74.

¹⁷ Isto.

¹⁸ Isto, str. 74.

¹⁹ Isto, str. 75.

²⁰ Isto.

Naziv je nastavnoga predmeta Hrvatski jezik. U nazivu nastavnoga predmeta nema jezičnog izražavanja ni hrvatske i svjetske književnosti. Sastavni su dijelovi nastavnoga programa, odnosno sljedećih nastavnih područja:²¹

1. Hrvatski jezik
2. Hrvatska i svjetska književnost
3. Jezično izražavanje.

65% gradiva odnosi se na hrvatsku i svjetsku književnost, 25% na hrvatski jezik i 10% na jezično izražavanje.

U *Okvirnim nastavnim programima općeobrazovnih predmeta u srednjim školama* stoji sljedeće:

„Nastavna područja su samostalne cjeline koje se čvrsto povezuju u nastavni predmet prema načelima unutarne korelacije. Nazivom nastavnoga područja ističu se sadržaj, svrha, i zadaće učenja te djelatnosti kojima se ta svrha i zadaće postižu. Sadržaji nastavnih područja čine obvezatnu naobrazbenu jezgru.“²²

USPOREDBA PROGRAMA NASTAVNOGA PREDMETA HRVATSKI JEZIK U SREDNJIM TRGOVAČKIM, EKONOMSKIM I UPRAVNIM ŠKOLAMA S PROGRAMIMA U DRUGIM STRUKOVNIM ŠKOLAMA

Kao što smo već istaknuli, među četverogodišnjim strukovnim programima zanimanja iz područja ekonomije, trgovine i poslovne administracije postoji značajna razlika kad je riječ o programu nastavnoga predmeta Hrvatski jezik. Obrazovna zanimanja poslovni tajnik i upravni referent slušaju Hrvatski jezik po programu hrvatskoga jezika za četverogodišnje strukovne škole sa satnicom 4+4+3+3 (iako ga u stvarnosti realiziraju po četiri sata tjedno i u trećoj i četvrtoj godini), dok s druge strane zanimanja ekonomist i komercijalist slušaju Hrvatski jezik po programu hrvatskoga jezika za četverogodišnje strukovne škole sa satnicom 3+3+3+3. Uz to, zanimanja poslovni tajnik i upravni referent imaju u svom nastavnom planu i programu i stručni nastavni predmet Hrvatski poslovni jezik.

²¹ Isto, str. 78.

²² „Okvirni nastavni programi općeobrazovnih predmeta u srednjim školama“, *Glasnik Ministarstva prosvjete i športa Republike Hrvatske*, posebno izdanje, broj 11, Zagreb, lipanj 1997., str. 13.

Može se zaključiti da postoje određeni propusti u donošenju programa za srednje strukovne škole iz područja ekonomije, trgovine i poslovne administracije. Dakle, nema jedinstvenoga programa za srednje strukovne škole iz područja ekonomije, trgovine i poslovne administracije koji bismo mogli usporediti s programima drugih strukovnih usmjerenja, zato ne možemo zaključiti je li program po kojem se radi u tim školama primjeren tim zanimanjima. Međutim, ako uzmemo za polazište da u hrvatskome srednjoškolskom sustavu uz gimnazijski postoje dva programa hrvatskoga jezika za četverogodišnje strukovne srednje škole te da je program hrvatskoga jezika sa satnicom 4+4+3+3, jer se po njemu obrazuju poslovni tajnici i upravni referenti program za srednje strukovne škole iz područja ekonomije, trgovine i poslovne administracije (argument za to nam je taj da ta zanimanja imaju i stručni predmet Hrvatski poslovni jezik), te da je kod ekonomista i komercijalista došlo do previda kad im se dodijelio program hrvatskoga jezika sa satnicom 3+3+3+3 (što ćemo tijekom istraživanja nastojati i dokazati), onda možemo taj program usporediti s programom hrvatskoga jezika za ostale četverogodišnje srednje strukovne škole, odnosno s programom hrvatskoga jezika za četverogodišnje strukovne škole sa satnicom 3+3+3+3. Također ćemo, po potrebi, analizirati i gimnazijski program te program hrvatskoga jezika za trogodišnje strukovne škole, poglavito onaj dio koji se odnosi na funkcionalne stilove i komunikacijske vještine.

Nastojat ćemo utvrditi moguće osjetne razlike tih programa. Ponajprije, navest ćemo sva zanimanja koja slušaju hrvatski jezik po jednoj i drugoj satnici za četverogodišnje strukovne škole, kao i po programu hrvatskoga jezika za trogodišnje strukovne škole, da bismo lakše dobili uvid u eventualne nelogičnosti u izradi nastavnih programa:

Program hrvatskoga jezika za četverogodišnje strukovne škole sa satnicom 4+4+3+3 imaju sljedeća zanimanja: hotelijersko-turistički tehničar, tehničar cestovnog prometa, tehničar unutrašnjeg prijevoza, zrakoplovni prometnik, kemijski tehničar, kemijski procesni tehničar, grafički tehničar, grafički tehničar za izradu tiskovne forme, grafički tehničar za tisak, grafički tehničar za doradu, grafički tehničar-tehnički urednik, grafički tehničar-grafički urednik, poslovni tajnik, upravni referent (uz već navedenu opasku da poslovni tajnik i upravni referent rade po navedenom programu, a u stvarnosti nastavu hrvatskoga jezika realiziraju po satnici 4+4+4+4).²³

²³ Podatci dobiveni od Agencije za odgoj i obrazovanje, ured u Zadru (viša savjetnica Jasna Pandžić, prof.).

Program hrvatskoga jezika za četverogodišnje strukovne škole sa satnicom 3+3+3+3 imaju sljedeća zanimanja: strojarski tehničar, strojarsko-tehnološki tehničar, tehničar za vozila i vozna sredstva, tehničar za energetiku, zrakoplovni tehničar, tehničar za finomehaniku, tehničar za strojeve i uređaje, tehničar za obrađivačku tehniku, tehničar za brodostrojarstvo, brodograđevni tehničar, metalurški tehničar, elektrotehničar, tehničar za elektroenergetiku, tehničar za elektrostrojarstvo, tehničar za procesnu tehniku, tehničar za telekomunikacije, tehničar za računalstvo, tehničar za elektroniku, tehničar za radiokomunikacije, zrakoplovni tehničar, geološki tehničar, geotehničar, rudarski tehničar, rudarsko-naftno-geološki tehničar, poljoprivredni tehničar biljne proizvodnje, poljoprivredni tehničar stočar, veterinarski tehničar, šumarski tehničar, građevinski tehničar-visokogradnja, građevinski tehničar-niskogradnja, tehničar za industriju građevinskog materijala, geodetski tehničar, kamenoklesarski tehničar, pomorski nautičar, nautičar unutrašnje plovidbe, špeditersko-agencijski tehničar, organizator lučkog prometa, ribarsko-nautičarski tehničar, tehničar PT prometa, prometno-transportni tehničar, tehničar održavanja pruga, tehničar vuča-strojovođa dizelvučnih vozila, tehničar vuče-strojovođa elektrovučnih vozila, rukovalac strojeva za pružne radove, tehničar tehničko-kolske službe – pregledač kola, tekstilni tehničar, odjevni tehničar, tekstilno-kemijski tehničar, obučarsko-galanterijski tehničar, kožarski tehničar, kozmetičar, tehničar za naočalnu optiku, tehničar zaštite osoba i imovine, ekonomist, komercijalist.²⁴

Program hrvatskoga jezika za trogodišnje strukovne škole imaju sljedeća zanimanja: rudar površinskog kopa, rudar podzemnog kopa, geobušač, rukovoditelj rudarskim strojevima, obrađivač odvajanjem čestica, alatničar, monter i obrađivač rezanjem i deformacijom, obrađivač lima, instalater-monter, mehaničar pružnih vozila i vozni sredstava, mehaničar građevinskih i rudarskih strojeva, mehaničar poljoprivredne mehanizacije, mehaničar pogonskih i kompresorskih uređaja, mehaničar alatnih strojeva, industrijski mehaničar, industrijski finomehaničar, mehaničar toplinskih uređaja, mehaničar hidrauličnih uređaja, tokar, glodač, brusač, strojobravar, instalater grijanja i klimatizacije, vodoinstalater i plinoinstalater, limar, autolimar, bravar, automehaničar, finomehaničar, urar, puškar, zlatar, brodomehaničar, brodograditelj metalnog broda, brodograditelj nemetalnog broda, instalater brodskih instalacija, metalurg željeza, čelika i ferolegura, valjač i prešač, ljevač kalupar, modelar, metalurg obojenih metala, kovinodelar, kovač, termičar, elektromonter, elek-

²⁴ Isto.

tromehaničar, telekomunikacijski monter, elektroničar, elektroinstalater, autoelektričar, elektromehaničar, elektroničar-mehaničar, brodski kuhar, kuhar, konobar, slastičar, prodavač.²⁵

Program hrvatskoga jezika za četverogodišnje strukovne škole sa satnicom 4+4+3+3 i program hrvatskoga jezika za četverogodišnje strukovne škole sa satnicom 3+3+3+3, što je i logično, razlikuju se sadržajno u prvim dvama razredima, dok su u trećem i četvrtom razredu razlike zanemarive. Riječ je tek o nekoliko književnih djela kojih ima u jednom, a nema u drugom programu i obratno, pa ih nije ni potrebno posebno isticati.

Nakon tih podataka i komentara usredotočit ćemo se na usporedbu razlika nastavnoga programa prvoga i drugoga razreda, a onda ćemo pozornost posvetiti tomu kako su obrađeni pojedini funkcionalni stilovi u ova dva programa, a kako u gimnazijskom programu i u programu hrvatskoga jezika za trogodišnje strukovne škole:

U prvom razredu iz područja *hrvatski jezik* u programu sa satnicom 4+4+3+3 obrađuju se sljedeći sadržaji koji nisu predviđeni u programu sa satnicom 3+3+3+3: *Suglasnici po načinu tvorbe (zatvorni, poluzatvorni i tjesnačni). Zvučni i bezzvučni suglasnici. Slogotvorni i neslogotvorni fonemi. Fonem kao sastavni dio morfema. Morfo(fo)nem kao alternanta fonema. Morfo(fo)nologija. Alternacije l/o. Pojam idioma. Organski i neorganski idiomi. Standardni jezik. Norma i kodifikacija. Standardni jezik s povijesnoga stajališta.*²⁶ U drugom su razredu također neke teme teorijski više razrađene zbog veće satnice u ovom programu: *Morfem, morf i alomorf (morfemska inačica). Izraz i sadržaj gramatičkih i leksičkih morfema. Morfemska analiza. Morfem i oblik, morfem i osnova. Osnova i korijen. Struktura osnove. Alterniranost osnove (alooosnove). Supletivni oblici. Pojam gramatičke kategorije. Tipovi gramatičkih kategorija: kategorije vrsta riječi, kategorije oblika riječi, kategorije položaja riječi i kategorije riječi. Kategorije vrste riječi. Kriteriji razdiobe riječi na vrste. Promjenljive i nepromjenljive vrste riječi. Gramatička i leksička predmetnost. Zamjenice po značenju. Kvalitativni, diferencijalni, posvojni i opisni pridjevi.*²⁷

²⁵ "Nastavni planovi srednjih škola", *Glasnik ministarstva prosvjete i športa Republike Hrvatske*, posebno izdanje, broj 2, Zagreb, 1. kolovoza 1995., str. 21–64.

²⁶ "Okvirni nastavni programi općeobrazovnih predmeta u srednjim školama", *Glasnik ministarstva prosvjete i športa Republike Hrvatske*, posebni izdanje, broj 11, Zagreb, lipanj 1997., str. 14–15.

²⁷ Isto, str. 18.

U drugom razredu iz područja *hrvatski jezik* u programu sa satnicom 3+3+3+3 obrađuju se sljedeći sadržaji koji nisu predviđeni u programu sa satnicom 4+4+3+3: *Morfologija (oblikoslovlje)*, *Sklonidba zamjenica*, *Pisanje pridjeva*, *Sklonidba sklonjivih brojeva*.²⁸ U području *hrvatska i svjetska književnost*, zbog veće satnice, određeni je broj djela više zastupljen u programu sa satnicom 4+4+3+3.

U prvom razredu iz područja *hrvatska i svjetska književnost* u programu sa satnicom 4+4+3+3 obrađuju se sljedeći sadržaji koji nisu predviđeni u programu sa satnicom 3+3+3+3: u lirici: Antun Branko Šimić, *Opomena* (misaona); u klasičnoj književnosti: *Biblija*: značenje, nastanak i kompozicija; *Judita*; kompletna srednjovjekovna književnost (čega uopće nema u programu sa satnicom 3+3+3+3): *Pjesan o Rolandu* (franc. ep) – *Pjesan o Cidu* (španj. ep) – *Pjesan o Nibelunzima* (njem. ep) – *Roman o Tristanu i Izoldi* (viteški roman), Sv. Augustin, *Ispovijesti* (1. i 9.) (autobiografija), *Baščanska ploča*, *Vinodolski zakon – Lucidar*, *Zapis popa Martinca – Ljetopis popa Dukljanina* (smrt kralja Zvonimira), *Pismo Nikole Modruškoga – Hrvojev misal*, *Šibenska molitva*, *Va se vrime godišća – Muka svete Margarite*; u predrenesansi i u humanizmu – Francesco Petrarca, *Kanconijer* – obrađuju se I., III., V., XIII., LXI. i CVI. poglavlje, a u programu 3+3+3+3 I., III., V. i XIII. poglavlje; Giovanni Boccaccio, *Decameron* – obrađuju se Uvod; 1. dan 1. novela; 2. dan 3. novela; 10. dan 5. novela, a u programu 3+3+3+3 Uvod; 1. dan 1. novela; 2. dan 3. novela.²⁹ U programu sa satnicom 3+3+3+3 predviđena je alternativa: Ezop – J. de la Fontaine (basne), čega nema u programu sa satnicom 4+4+3+3.

U drugom razredu iz područja *hrvatska i svjetska književnost* u programu sa satnicom 4+4+3+3 obrađuju se sljedeći sadržaji koji nisu predviđeni u programu sa satnicom 3+3+3+3: u renesansi: Šiško Menčetić, *Prvi pogled – Blaženi čas i hip*, a u programu 3+3+3+3 samo *Prvi pogled*; Hanibal Lucić, *Jur ni jedna na svit vila – Iz Robinje: Skazanje drugo*, stih 685-755 (*Robinja i Derenčin*), a u programu 3+3+3+3 samo *Jur ni jedna na svit vila*; Mavro Vetranović, *Moja plavca* (stih 1-26, 197-222) – *Posvetilište Abramovo* (skazanje prvo, stih 83-184), a u programu 3+3+3+3 samo *Moja plavca* (stih 1-26, 197-222); Petar Zoranić, *Planine (Otkud bura ishodi i zač se zove ili Zač se grad Nin zove i gdo ga najpri sazida – Perivoj od slave i v njem vile)*, a u programu 3+3+3+3 *Planine (Otkud bura ishodi i zač se zove ili Zač se grad Nin zove i gdo ga najpri*

²⁸ Isto, str. 6.

²⁹ Isto, str. 15-17.

sazida); u baroku: Junije Palmotić, *Pavlimir* (činjenje treće, skazanje četrnaesto i skazanje petnaesto) ili Ignjat Đurđević, *Slici svojoj u ruci gospođe – Suze Marunkove*; u klasicizmu i prosvjetiteljstvu: Voltaire, *Candide* (I., II., VI.); u predromantizmu i romantizmu: F. Schiller, *Razbojnici*; Edgar Allan Poe, *Gavran – Ubojstvo u ulici Morgue*, a u programu 3+3+3+3 samo *Gavran*; A. S. Puškin, *Trenutka još se sjećam*; u ilirizmu: Ljudevit Gaj, *Horvatov sloga i zjedinjenje* (budnica); Dimitrija Demeter, *Grobničko polje (Pjesma Hrvata)* (davorija); Pavao Štoos, *Kip domovine vu početku leta 1831.*; Grgo Martić, *Zapamćenja* (odlomak) – Ivan Franjo Jukić, *Putovanje po Bosni godine 1843.* (odlomak).³⁰ U drugom razredu u programu sa satnicom 3+3+3+3 iz područja *hrvatska i svjetska književnost* (klasicizam i prosvjetiteljstvo) predviđena je obrada djela Carla Goldonija: *Krčmarica Mirandolina*, koje nije predviđeno u programu sa satnicom 4+4+3+3.³¹

Zanimljivo je kako se programi u nastavnom području *jezično izražavanje* uopće ne razlikuju. Tu smo zapravo očekivali najveću razliku, s obzirom na opis poslova i radnih zadataka zanimanja iz područja ekonomije, trgovine i poslovne administracije u odnosu na ostala zanimanja. Iz usporedbe prvoga i drugoga razreda jasno je da je riječ o beznačajnim razlikama u programu, koje proizlaze iz razlike u satnici dvaju analiziranih programa. Budući da je riječ o jednom satu više tjedno u prva dva razreda, toliko su sadržaji programa sa satnicom 4+4+3+3 prošireni. Iz analiziranoga je lako zaključiti da se najveće razlike odnose na sadržaje iz nastavnoga područja *hrvatska i svjetska književnost*. Znatno je manje razlika iz nastavnoga područja *hrvatski jezik*, dok su sadržaji nastavnoga područja *jezično izražavanje* identični u oba analizirana programa. Kako je podjela nastavnih područja u svim programima hrvatskoga jezika identična: 65% hrvatska i svjetska književnost, 25% hrvatski jezik i 10% jezično izražavanje, vjerojatno je proporcionalno po toj podjeli najviše sadržaja prilikom proširivanja programa 3+3+3+3 dodano nastavnom području *hrvatska i svjetska književnost*, a manji dio nastavnom području *hrvatski jezik*.³²

Kad usporedimo cjelokupne programe i razlike u programima koje smo izdvojili, možemo reći da je riječ zaista o minimalnim razlikama između ovih dvaju nastavnih programa hrvatskoga jezika. Štoviše, kad sagledamo razlike u svjetlu onoga što nas najviše zanima, a to je razlikuje li se osjetno program hrvatskoga jezika za četverogodišnje strukovne škole sa

³⁰ Isto, str. 19-20.

³¹ Isto, str. 7.

³² Isti su autori obaju programa. Vidi: isto, str. 12. i 25.

satnicom 4+4+3+3 (po kojem se obrazuju i kadrovi iz područja ekonomije, trgovine i poslovne administracije, koji imaju u svom opisu radnih zadataka poseban naglasak na usmenoj i pisanoj komunikaciji s ljudima) od programa ostalih četverogodišnjih strukovnih škola, onda moramo zaključiti da usporedba nije pokazala gotovo nikakve značajne razlike. Već smo istaknuli da se glavnina razlika u programu odnosi na sadržaje iz nastavnoga područja *hrvatska i svjetska književnost*, koji zasigurno ne utječu na povećanje kompetencija zanimanja iz područja ekonomije, trgovine i poslovne administracije u obavljanju njihovih svagdašnjih poslova i radnih zadaća. Na povećanje njihovih kompetencija znatno bi više utjecali sadržaji iz nastavnoga područja *hrvatski jezik*, a pogotovu iz nastavnoga područja *jezično izražavanje*, koje kao što smo vidjeli uopće nije prošireno u odnosu na program sa satnicom 3+3+3+3.

S obzirom da zanimanja iz područja ekonomije, trgovine i poslovne administracije u svome svagdašnjem radu najviše upotrebljavaju administrativni funkcionalni stil hrvatskoga standardnog jezika, a imajući na umu da je znanje toga funkcionalnog stila potrebno svakom prosječno obrazovanom govorniku hrvatskoga jezika (govorniku hrvatskoga jezika koji je završio srednju školu), zanimljivo će biti vidjeti kako su ti sadržaji obrađeni u nastavnim planovima hrvatskoga jezika za četverogodišnje strukovne škole, kako u nastavnim planovima hrvatskoga jezika za gimnazije, a kako u nastavnim planovima hrvatskoga jezika za trogodišnje strukovne škole.

Funkcionalni stilovi se obrađuju u nastavnom planu i programu hrvatskoga jezika za gimnazije te četverogodišnje i trogodišnje srednje strukovne škole. U nastavnom području *jezično izražavanje* obrađuju se određene nastavne jedinice koje pripadaju administrativnomu funkcionalnom stilu: gimnazija (životopis, priopćenje (saopćenje), pozivnica, oglas),³³ četverogodišnja srednja strukovna škola s programom hrvatskoga jezika 3+3+3+3 (zamolba, žalba, pozivnica, zapisnik, oglas, zahvalnica),³⁴ četverogodišnja srednja strukovna škola s programom hrvatskoga jezika 4+4+3+3 (životopis, pismo — osobno i poslovno, poslovni stručni dijalog, zamolba i žalba, oglas, zahvalnica, pozivni-

³³ "Nastavni planovi srednjih škola" i "Nastavni programi za hrvatski jezik, povijest i etiku u srednjim školama", *Glasnik ministarstva prosvjete i športa Republike Hrvatske*, posebno izdanje, broj 2, Zagreb, 1. kolovoza 1985., Školske novine, str. 151-161.

³⁴ "Okvirni nastavni programi općeobrazovnih predmeta u srednjim školama", *Glasnik ministarstva prosvjete i športa Republike Hrvatske*, posebno izdanje, broj 11, Zagreb, lipanj 1997., str. 1-12.

³⁵ Isto, str. 13-25.

ca),³⁵ trogodišnja srednja strukovna škola (životopis, zapisnik, priopćenje, poslovni razgovor, privatna i službena govorna komunikacija – komunikacijski bonton, pismo – privatno i službeno, brzopjavka, dopisi, zamolba, žalba, primjedba, pritužba, oglas).³⁶ Lako možemo zaključiti, najmanje je nastavnih jedinica administrativnoga funkcionalnog stila u nastavnom području *jezično izražavanje* predviđeno u gimnazijskom programu, a daleko najviše u programu hrvatskoga jezika za trogodišnje strukovne škole. Dakle, znatno više nego gimnazijski program, ali i osjetno više nego u programu za četverogodišnje strukovne škole. To je dosta nelogično.

Još je nelogičnije nastavno područje *hrvatski jezik*. I u gimnazijskome programu i u programu četverogodišnjih strukovnih škola (i onih po programu 4+4+3+3 i 3+3+3+3) obrađuje se funkcionalna raslojenost hrvatskoga jezika. Predviđene su nastavne jedinice: *Funkcionalna raslojenost leksika. Stil i stilistika. Funkcionalni stilovi hrvatskoga standardnog jezika. Glavne leksičke značajke književnoumjetničkoga, publicističkog i razgovornog stila.*³⁷ U gimnazijskom programu još su predviđeni: *Kolokvijalizmi i žargonizmi. Vulgarizmi.*³⁸ Za razliku od navedenih četverogodišnjih programa, u nastavnom području *hrvatski jezik* nastavnoga programa hrvatskoga jezika za trogodišnje srednje strukovne škole funkcionalna raslojenost hrvatskoga jezika obrađena je znatno opširnije. U tom su programu predviđeni sljedeći sadržaji: *Funkcije i funkcionalni stilovi hrvatskoga standardnog jezika. Stilistika. Vrste stilistike. Administrativni stil. Glavne leksičke i sintaktičke značajke. Ustaljene veze riječi (kancelarizmi i kancelarština) i uljudbeni iskazi. Podstilovi administrativnoga stila. Poslovni podstil. Glavne značajke. Osnovni kraći oblici poslovnoga podstila (dopisi, molba, žalba, primjedba, pritužba). Duži oblici poslovnoga podstila (pisana ocjena, izvješće, izlaganje). Leksičke značajke poslovnoga podstila. Opći i stručni leksik. Stručni nazivi i profesionalizmi. Njihova funkcija u poslovnome podstilu. Obrasci. Vrste obrazaca (radni nalog, izdatnica, potvrda, primka, zadužnica...). Važnost obrazaca. Ispunjavanje obrazaca. Primjena pravopisnih pravila u ispunjavanju obrazaca.*³⁹

³⁶ Isto, str. 26-35.

³⁷ Isto, str. 11. i 23.

³⁸ "Nastavni planovi srednjih škola" i "Nastavni programi za hrvatski jezik, povijest i etiku u srednjim školama", *Glasnik ministarstva prosvjete i športa Republike Hrvatske*, posebno izdanje, broj 2, Zagreb, 1. kolovoza 1995., Školske novine, str. 158.

³⁹ "Okvirni nastavni programi općeobrazovnih predmeta u srednjim školama", *Glasnik ministarstva prosvjete i športa Republike Hrvatske*, posebno izdanje, broj 11, Zagreb, lipanj 1997., str. 33.

U programu hrvatskoga jezika za trogodišnje strukovne škole u nastavnom području *jezično izražavanje* ima više programskih sadržaja vezanih za administrativni funkcionalni stil hrvatskoga standardnog jezika nego u programu hrvatskoga jezika za četverogodišnje srednje strukovne škole, po kojem se obrazuju i kadrovi iz područja ekonomije, trgovine i poslovne administracije. To bi se donekle moglo i razumjeti kad su u pitanju zanimanja poslovni tajnik i upravni referent, jer oni imaju i stručni nastavni predmet Hrvatski poslovni jezik. Ipak, zanimanja komercijalist i ekonomist koja rade po programu hrvatskoga jezika sa satnicom 3+3+3+3 imaju, kao što smo vidjeli, predviđeno još manje sadržaja iz administrativnoga funkcionalnog stila, a uopće nemaju stručni predmet Hrvatski poslovni jezik. Dakako, i oni se u svom svagdašnjem poslu služe administrativnim funkcionalnim stilom hrvatskoga standardnog jezika. Komercijalist čak i više od poslovnih tajnika i upravnih referenta.

Zaključili smo kako je još znatno nelogičnija situacija u nastavnom području *hrvatski jezik*. Dok je u programu hrvatskoga jezika za trogodišnje strukovne škole u tom nastavnom području predviđeno detaljno učenike uputiti u značajke administrativnoga funkcionalnog stila, poglavito njegov poslovni podstil, u programu hrvatskoga jezika za četverogodišnje strukovne škole (program 4+4+3+3 i 3+3+3+3) učenike se uopće ne upoznaje sa značajkama administrativnoga funkcionalnog stila hrvatskoga standardnog jezika. Opet napominjemo, poslovni tajnici i upravni referenti mogu to dijelom kompenzirati stručnim nastavnim predmetom Hrvatski poslovni jezik, ali to ipak treba biti riješeno u okviru nastavnoga predmeta Hrvatski jezik. Međutim, daleko je nepovoljnija situacija za komercijaliste i ekonomiste, jer oni nemaju u programu stručni predmet Hrvatski poslovni jezik.

Naime, teško nam je povjerovati u činjenicu da zanimanja kao što su rudar površinskog kopa, rudar podzemnog kopa, rukovoditelj rudarskim strojem, mehaničar poljoprivredne mehanizacije, monter i obrađivač rezanjem i deformacijom, obrađivač odvajanjem čestica, kuhar, ljevač kalupar, kovač, metalurg obojenih metala, bravar, tokar, glodač, valjač i prešač, brusač, limar, puškar, obrađivač lima, rudar površinskog kopa trebaju znatno bolje poznavati administrativni funkcionalni stil hrvatskoga standardnog jezika od zanimanja poslovni tajnik, upravni referent, komercijalist i ekonomist. Sve su to zanimanja koja slušaju Hrvatski jezik po programu za trogodišnje strukovne škole.

Također se teško suglasiti da komercijalist i ekonomist, kao zanimanja iz područja ekonomije, trgovine i poslovne administracije, koja svakodnevno u svom poslu intenzivno komuniciraju s ljudima i pisano i usmeno, imaju jednaku satnicu hrvatskoga jezika kao zanimanja poljoprivredni

tehničar stočar, poljoprivredni tehničar vrtlar, veterinarski tehničar, šumarski tehničar, građevinski tehničar-visokogradnja, građevinski tehničar-niskogradnja, kožarski tehničar, obučarsko-galanterijski tehničar, ribarsko-naudičarski tehničar, tehničar vuče-strojovođa, tehničar vuče dizelvučnih vozila, rukovalac strojeva za pružne radove, tehničar tehničkolske službe-pregledač kola, kamenoklesarski tehničar. Naime, sve su to zanimanja koja slušaju hrvatski jezik po programu hrvatskoga jezika za četverogodišnje strukovne srednje škole sa satnicom 3+3+3+3. Zaista je nelogično da su jednake komunikacijske potrebe navedenih zanimanja u usporedbi s ekonomistom i, posebice, komercijalistom. Stoga bi zaista trebalo povećati satnicu i ta dva zanimanja iz područja ekonomije, trgovine i poslovne administracije na četiri sata tjedno, a i uvesti im stručni predmet Hrvatski poslovni jezik, ili, pak, sadržaje tog predmeta uključiti u program nastavnoga predmeta Hrvatski jezik.

ZAKLJUČAK

Od svih zanimanja iz područja ekonomije, trgovine i poslovne administracije možemo biti zadovoljni jedino programom hrvatskoga jezika za zanimanje prodavač, barem kad je u pitanju zastupljenost administrativnoga funkcionalnog stila hrvatskoga standardnog jezika.

Zabrinjavajući su rezultati usporedbe razlika između nastavnih programa hrvatskoga jezika za upravne i ekonomske škole te nastavnih programa hrvatskoga jezika za ostale strukovne srednje škole. Usporedba nije pokazala gotovo nikakve značajne razlike. Glavnina se razlika u programu odnosi na sadržaje iz nastavnoga područja *hrvatska i svjetska književnost*, koji zasigurno ne utječu na povećanje kompetencija zanimanja iz područja ekonomije, trgovine i poslovne administracije u obavljanju svagdašnjih poslova i radnih zadaća. Nužno je povećanje satnice nastavnog predmeta Hrvatski jezik za ekonomiste i komercijaliste.

Trebalo bi uvesti sadržaje koji obrađuju administrativni funkcionalni stil i u program hrvatskoga jezika za gimnazije, jer je to, kao što smo već napomenuli, funkcionalni stil kojim se prosječan čovjek najviše služi u svakodnevnom životu. Također bi trebalo uvesti sadržaje koji obrađuju znanstveni funkcionalni stil i u programe hrvatskoga jezika za gimnazije i u programe hrvatskoga jezika za četverogodišnje strukovne srednje škole.

LITERATURA:

- Biondić, Adela, “Jezik formulara”, br. 3, Sol, Zagreb, 1987.
- Cvelić, Marija, “Razlozi proučavanja međuodnosa općeg jezika i stručnih jezika”, Zbornik radova ekonomskog fakulteta, V., br. 5–6, Split, 1981.
- Frančić, Anđela – Hudaček, Lada – Mihaljević, Milica, *Normativnost i višefunkcionalnost u hrvatskome standardnom jeziku*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 2005.
- *GDJE ZAŠTO KAKO u srednju školu i zanimanje?*, Ministarstvo prosvjete i športa Republike Hrvatske, Zagreb, 2000.
- Glovacki-Bernardi, Zrinjka, *Upute za upotrebu kao tekstna vrsta*, Tekst i diskurs, Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku, Zagreb, 1998., str. 21–23.
- Gnjata, Vidoslav, *Sastanci, interesno komuniciranje*, Alineja, Zagreb, 2003.
- Halonja, Antun – Kovačević, Barbara, *Usporedba suvremene metode reklamiranja putem interneta s klasičnim metodama reklamiranja*, Teorija i mogućnosti pragmalingvistike, Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku, Zagreb – Rijeka, 1999., str. 285–292.
- Hocenski-Dreisiedl, Mirna, *Norme i varijeteti ponašanja i jezičnog izražavanja u poslovnoj komunikaciji*, Jezična norma i jezični varijeteti, Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku, Zagreb – Rijeka, 1998., str. 187–197.
- Ivanetić, Nada, *Struktura i jezik oporuke*, Jezična norma i jezični varijeteti, Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku, Zagreb – Rijeka, 1998., str. 199–206.
- Ivanetić, Nada, *Promjene komunikacijskih oblika: dvije varijante životopisa*, Riječki filološki dani 4, Filozofski fakultet, Rijeka, 2002., str. 135–146.
- Ivanetić, Nada, *Uporabni tekstovi*, Zavod za lingvistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2003.
- *Izmjene i dopune zajedničkog i izbornog nastavnog plana i programa za stjecanje srednje stručne spreme u području ekonomije i trgovine za zanimanje ekonomist*, Ministarstvo prosvjete i športa Republike Hrvatske, Zagreb, 2001.
- Jakovčević, Tonči, *Menadžer i tajnica u poslovnom komuniciranju*, Marjan knjiga, Split, 2000.
- Kovačević, Marina – Badurina, Lada, *Jezični paradoksi administrativnoga stila*, Drugi hrvatski slavistički kongres. I., Hrvatsko filološko društvo, Zagreb, 2001., str. 479–487.

- Mihaljević, Milica, *Funkcionalni stilovi hrvatskoga (standardnog) jezika*, Rasprave instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, knj. 28, Zagreb, 2002., str. 325–343.
- “Nastavni planovi i okvirni programi za područje ekonomije i trgovine”, *Glasnik Ministarstva prosvjete i športa Republike Hrvatske*, posebno izdanje, broj 5, Zagreb, kolovoz 1996.
- “Nastavni programi za hrvatski jezik, povijest i etiku u srednjim školama”, *Glasnik ministarstva prosvjete i športa Republike Hrvatske*, posebno izdanje, broj 2, Zagreb, 1. kolovoza 1995., Školske novine, str. 158.
- “Nastavni planovi srednjih škola”, *Glasnik ministarstva prosvjete i športa Republike Hrvatske*, posebno izdanje, broj 2, Zagreb, 1. kolovoza 1995.
- “Okvirni nastavni programi općeobrazovnih predmeta u srednjim školama”, *Glasnik Ministarstva prosvjete i športa Republike Hrvatske*, posebno izdanje, broj 11, Zagreb, lipanj 1997.
- Pandžić, Vlado, “Metodološka (metodička) obilježja programa hrvatskoga jezika, književnosti jezičnoga izražavanja za gimnazije i strukovne škole”, u: *Govorno i pismeno izražavanje u srednjoj školi*, Profil, Zagreb, 2001.
- Peti-Stantić, Anita, “Funkcionalno preslojavanje suvremenoga standarda”, *Riječki filološki dani 4*, Rijeka, 2002., str. 365–374.
- Pranjković, Ivo, “Funkcionalni stilovi i sintaksa”, *Suvremena lingvistika*, god. 22., br. 1–2, Zagreb, 1996., str. 519–527.
- Sačić, Darko, “Jezik novinske reklame”, *Sol*, br. 3, Zagreb, 1987., str. 87–95.
- Savić, Ljubica, “Jezik natječaja u novinama”, *Sol*, br. 3, Zagreb, 1987., str. 69–73.
- Silić, Josip, *Funkcionalni stilovi hrvatskoga standardnog jezika*, Disput, Zagreb, 2006.
- Štefan, Željka, “Telefoniranje kao oblik poslovne komunikacije”, u: *Teorija i mogućnosti pragmalingvistike*, Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku, Zagreb-Rijeka, 1999., str. 759–767.
- Tošović, Branko, *Funkcionalni stilovi (Funktionale stile)*, Institut für Slavistic der Karl- Franzens-Universität Graz, Graz, 2002.
- *Upis u srednju školu 2003.*, Ministarstvo prosvjete i športa Republike Hrvatske – Hrvatski zavod za zapošljavanje, Zagreb, 2003.
- *Vodič kroz zanimanja. Izaberite između 260 zanimanja*, Razbor, Zagreb, 1998.

CROATIAN LANGUAGE TEACHING IN THE EDUCATION OF TRADESMEN, ECONOMIC AND ADMINISTRATIVE SECONDARY SCHOOLS

SUMMARY

The paper analyses curriculum of the Croatian language teaching in the tradesmen, economic and administrative secondary schools. The aim of comparison is to determine the level of difference between curriculum of Croatian language for administrative and economic schools from curricula of other secondary craft schools. This was done to establish was there any difference with particular occupation needs in creating curriculum.

Key words: Croatian language curriculum, Croatian language teaching, secondary craft schools, secondary tradesmen, economic and administrative schools, the usage of Croatian language curriculum.

